

RANGTASVIRDA KOMPOZITSIYA SIRLI KUCHI: TOMOSHABIN E'TIBORINI BOSHQARISH SAN'ATI

Robijonov Diyorbek

Guliston davlat universiteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada rangtasvirda kompozitsiya sirli kuchi va tomoshabin e'tiborini boshqarish san'ati tahlil qilinadi. Tadqiqotda klassik va zamonaviy asarlar, kompozitsiya elementlari, rang, chiziq va shaklning psixologik ta'siri o'rganiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, rangtasvir kompozitsiyasi orqali tomoshabinning vizual tajribasi va hissiy qabul qilish jarayoni boshqarilishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *rangtasvir, kompozitsiya, vizual e'tibor, sirli kuch, san'at psixologiyasi.*

Аннотация: *В статье анализируется таинственная сила композиции в живописи и искусство управления вниманием зрителя. В исследовании рассматривается психологическое воздействие классических и современных произведений, композиционных элементов, цвета, линии и формы. Результаты показывают, что посредством композиции в живописи можно управлять визуальным опытом и эмоциональным восприятием зрителя.*

Ключевые слова: *живопись, композиция, зрительное внимание, таинственная сила, психология искусства.*

Abstract: *This article analyzes the mysterious power of composition in painting and the art of controlling the viewer's attention. The study examines the psychological effects of classical and modern works, compositional elements, color, line, and form. The results show that through the composition of painting, the viewer's visual experience and emotional perception can be controlled.*

Keywords: *painting, composition, visual attention, mysterious power, psychology of art.*

KIRISH

Rangtasvir san'ati inson psixologiyasi va vizual tajribani uyg'unlashtiruvchi noyob vosita sifatida qadrlanadi. Har bir rang, shakl, chiziq va kompozitsiya elementi tomoshabin e'tiborini ma'lum yo'nalishga yo'naltiradi, hissiy reaksiyalarni uyg'otadi va asarning umumiy mazmunini mustahkamlaydi [1]. Kompozitsiya esa san'atda eng asosiy vositalardan biri bo'lib, u orqali rassom tomoshabinni boshqaradi, diqqat markazini yaratadi va san'at asarining psixologik ta'sirini oshiradi.

Rangtasvirda kompozitsiyaning sirli kuchi tomoshabinning e'tiborini boshqarish, asarning dramatik va hissiy ta'sirini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu sirli kuch

markaziy figura, chiziqlar va shakl orqali tomoshabinni asarning muhim qismiga jalb qiladi. Shu bilan birga, rang kontrasti, yorqinlik va rang uyg'unligi tomoshabinning vizual diqqatini boshqaradi, hissiy kayfiyatini shakllantiradi. Zamonaviy rangtasvirda esa abstrakt shakllar va geometrik kompozitsiyalar orqali sirli kuch yangi uslublarda namoyon bo'ladi [2].

Klassik va zamonaviy asarlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kompozitsiya sirli kuchi yordamida tomoshabin e'tibori asarning markaziy qismiga yo'naltiriladi, vizual balans va simmetriya hissi yaratiladi. Shu orqali san'at asari nafaqat estetik zavq beradi, balki tomoshabinning hissiy va psixologik reaksiyasini boshqaradi. Tadqiqot natijalari kompozitsiya sirli kuchi bilan bog'liq nazariy va amaliy bilimlarni boyitish, rangtasvir san'ati va psixologiyasi sohalarida yangi ilmiy yondashuvlarni ishlab chiqishda muhimdir.

Ushbu maqola rangtasvirda kompozitsiya sirli kuchi va tomoshabin e'tiborini boshqarish san'atini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot davomida klassik va zamonaviy asarlar tahlil qilinib, kompozitsiyaning vizual elementlari, markaziy figura, chiziq va rang uyg'unligi orqali e'tibor boshqaruvi aniqlanadi. Shu yo'l bilan maqola rangtasvir kompozitsiyasining psixologik va estetik ahamiyatini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Kompozitsiya, ehtimol, san'at ijodining eng e'tiborsiz tomonidir. Bu, shuningdek, to'g'ri qabul qilishning eng muhim jihatlaridan biridir. Tarkibingiz zaif bo'lsa, ishingiz ham zaif. Agar siz to'liq qiymatga ega bo'lsangiz ham, sizning nisbatlaringiz to'g'ri va siz vositadan usta sifatida foydalangansiz - agar sizning kompozitsiyangiz yomon rejalashtirilgan va bajarilgan bo'lsa, unda sizning san'atingiz muvaffaqiyatsiz deb hisoblanishi mumkin.

Yaxshiyamki, kompozitsiya biz ozgina rejalashtirish va bilim bilan to'g'ri keladigan narsalardan biridir. Bu "talant" ni talab qilmaydi va bu, albatta, "taxmin qilish" haqida emas. Har safar muvaffaqiyatli bo'lishimiz uchun ishimizni rejalashtirishda bir nechta "qoidalar" ni hisobga olishimiz mumkin.

San'atda kompozitsiya nima?

Muvaffaqiyatli san'at asarini yaratish uchun belgi va o'rta mahoratdan tashqari yana ko'p narsalar borligi aniq. Bizning kompozitsiyamiz bizning asarlarimizni tomoshabinlar tomonidan qanday ko'rishi va his qilishida muhim rol o'ynaydi.

Ammo kompozitsiyani san'at nuqtai nazaridan aniqlashdan oldin, keling, tegishli mavzuni ko'rib chiqaylik.

Agar siz musiqachi bo'lsangiz, bilasizki, musiqiy asarlarni "kompozitsiyalar" deb ham atash mumkin. Qo'shiqning tuzilishi bor. Har bir musiqachi "o'z rolini" o'ynaydi. Agar musiqachi noto'g'ri vaqtda o'ynasa yoki noto'g'ri notalarni o'ynasa, unda qo'shiq tartibsizlikka aylanadi. Qo'shiq eng yaxshi bo'lishi uchun har bir qism ehtiyotkorlik bilan yaratilgan. Ba'zi qo'shiqlarda gitara ko'proq qismlarga ega bo'lishi va qo'shiqda ustunlik qilishi mumkin. Boshqalarida bu pianino bo'lishi mumkin.

Ushbu musiqiy o'xshatishni san'at yaratish bilan solishtirishimiz mumkin. Xuddi qo'shiq kabi, biz yaratgan har bir san'at asari ham tuzilishga ega (yoki tuzilishga ega bo'lishi kerak). Rassomlar sifatida biz ushbu tuzilmani rejalashtiramiz va san'atni yaratishda uni amalga oshiramiz.

Agar biz o'z ichiga olgan elementlarni diqqat bilan rejalashtirmasak, san'atimiz haqiqiy tartibsizlikka aylanishi mumkin.

Demak, san'at haqida gap ketganda, kompozitsiya tasviriy makon (yoki haykal bilan uch o'lchovli makon) ichidagi elementlarning joylashishidir. Asar ichidagi elementlarning joylashishi va joylashishi tomoshabin biz yaratgan narsalar bilan qanday munosabatda bo'lishiga ta'sir qiladi.

Xuddi qo'shiqda bo'lgani kabi, imkoniyatlar cheksizdir. Bizning ishlarimizdagi elementlarni qanday tartibga solish borasida to'liq ijodiy erkinlikka egamiz. Ammo imkoniyatlar cheksiz bo'lsa-da, bu biz kompozitsiyaga tasodifiy yondashuv bilan rejalashtirmasdan yaqinlasha olamiz degani emas. Biz o'z kompozitsiyalarimizni mahoratli bastakor singari yaratishimiz kerak.

Ba'zi asarlarda ma'lum bir element ustunlik qilishi mumkin. Boshqalarida esa boshqa element ustunlik qilishi mumkin. Biroq, biz doimo e'tibor uchun raqobatlashadigan juda ko'p elementlarga ega emasligiga ishonch hosil qilishimiz kerak. Qo'shiqda biz bir vaqtning o'zida gitara yakkaxoni, pianino yakkaxoni va baraban solosi bo'lishini kutmagan bo'lardik. San'at asarida biz o'z ichiga olgan barcha elementlarning e'tibor uchun raqobatlashishini ham kutmagan bo'lardik.

Buning o'rniga, tomoshabin e'tiborini sahnadagi bir yoki ikkita elementga qaratishimiz kerak. Bu elementlar asosiy nuqta(lar)ga aylanadi. Asardagi boshqa barcha elementlar keyinchalik yordamchi aktyor a'zolariga aylanadi.

Fokus nuqtalarini yaratish

Fokus nuqtasi - bu tomoshabinning vizual e'tiborini jalb qiladigan sahna ichidagi maydon yoki hududlar. Aksariyat hollarda markazlashtirilgan nuqtalar asosiy mavzuni o'z ichiga oladi. Har bir san'at asari kamida bitta markazga ega bo'lishi kerak.

Fokus nuqtalari cheklangan bo'lishi kerak. Ko'p hollarda faqat bitta markazlashtirilgan nuqta talab qilinadi. Siz bir nechta markazlashtirilgan nuqtaga ega bo'lishingiz mumkin, ammo uchtadan ortiq har qanday raqamni tortib olish qiyin bo'ladi. Agar sizning ishingiz bir nechta markazlashtirilgan nuqtaga ega bo'lsa, unda boshqalardan ustun bo'lgan biri bo'lishi kerak. Boshqacha qilib aytganda, bitta asosiy markaz va ehtimol qo'llab-quvvatlovchi yoki ikkinchi darajali markazlashtirilgan nuqta bo'lishi kerak.

Asarda turli xil texnikalar yordamida markazlashtirilgan nuqtalar yaratilishi mumkin. Ushbu texnikalar quyidagilarni o'z ichiga oladi.

Kontrast

Izolyatsiya

Joylashtirish

Konvergenatsiya

G'ayrioddiy

Garchi biz bu usullarning har birini bu yerda qisqacha yoritib olsak ham, biz ularni ushbu darslarda chuqurroq yoritamiz.

Fokus nuqtalarini qanday yaratish kerak

Ta'kidlash - San'at tamoyili

Keling, diqqat markazini yaratish uchun har bir texnikani qisqacha ko'rib chiqaylik.

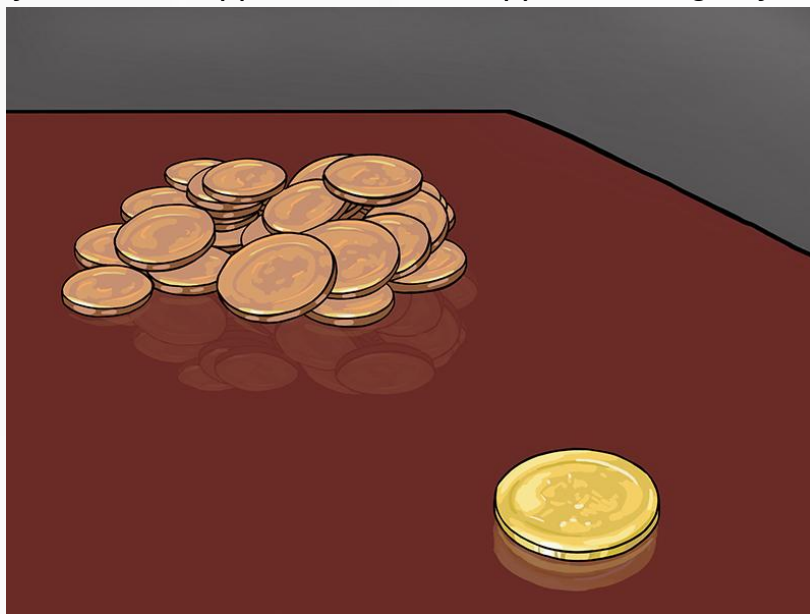
Kontrast

Kontrast farq bilan shug'ullanadi. Bu qiymat, rang, tekstura, o'lcham va hokazolardagi farq bo'lishi mumkin. Biz kuchli kontrastli hududni qo'shsak, u tomoshabinning ko'zini ishdagi o'sha joyga tortadi va fokus nuqtasini yaratadi.

Izolyatsiya

Agar bolaligingizda muammoga duch kelgan bo'lsangiz va o'qituvchi sizni burchakka qo'ygan bo'lsa, unda siz izolyatsiya nima ekanligini bilasiz. Siz burchakka yuborilganingizda, sinfdagi barcha bolalar sizga qarab turishadi. Qanday dahshatli jazo!

Agar biz chizma yoki rasmdagi mavzu yoki elementni ajratib qo'ysak, bu element tabiiy ravishda diqqatni tortadi va diqqat markaziga aylanadi.

Joylashtirish

Biz vizual ravishda shakllarning o'rtasiga tortamiz. Agar biz ishimizning rasm tekisligini to'rtburchak kabi shakl deb hisoblasak, biz tomoshabinni markazga tortilishini kutishimiz mumkin. Agar ob'ektni rasm tekisligimiz markaziga yaqin yoki

aniq joylashtirish, u holda bu mavzu diqqat markaziga aylanadi.

Van Gogh "Head of a Woman" 1882

Garchi bu uslub kuchli markazlashtirish nuqtasini yaratish uchun ishlayotgan bo'lsa-da, bu odatda vizual rag'batlantiruvchi kompozitsiyani yaratishning eng yaxshi usuli emas. Biz mavzularni ishning markaziga qo'yganimizda, natija odatda statik va zerikarli bo'ladi. Mavzuni markazdan biroz chetga surib qo'yish yaxshiroq, yoki yaxshiroq - uchdan biriga. Bir lahzada bu haqda ko'proq.

Konvergentsiya

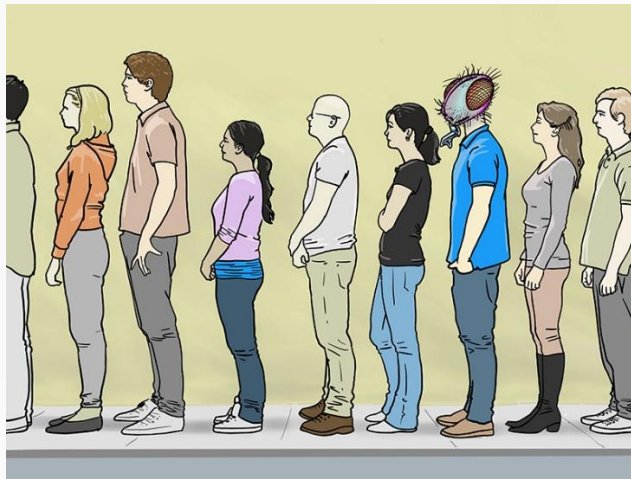
Konvergentsiya vizual belgilar yordamida tomoshabinning ko'zini asarga yo'naltirish harakatini anglatadi. Bu chiziqlar, shakllar, qarama-qarshi ranglar va boshqalar bo'lishi mumkin. Biz kiritgan har bir element tomoshabinning nigohini markazlashtirilgan nuqtaga yo'naltirishi mumkin. Ba'zan bizni asarning biror sohasiga jalb qilamiz, chunki rassom diqqatimizni ma'lum bir sohaga majburlash uchun

elementlarni boshqargan. Biz ham buni qila olamiz!

G'ayrioddiy

Har qanday g'ayrioddiy narsa bizning e'tiborimizni jalb qiladi. Xuddi shu tarzda, biz kutmagan yoki sahnadagi boshqa elementlardan keskin farq qiladigan ishimizga kiritadigan har qanday narsa diqqat markaziga aylanadi.

Kuchli kompozitsiyani yaratishda aniq markazlashtirilgan nuqtani yaratish muhim, ammo bundan ham ko'proq narsa bor. Dizaynning bir nechta tamoyillarini ham ko'rib chiqishimiz kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kandinsky V. *O san'ati va rang tasviri*. Moskva: Iskustvo, 2015. 200 b.
2. Arnheim R. *Rang va kompozitsiya psixologiyasi*. Moskva: Progress, 2012. 250 b.
3. Temirova, M. (2023). THE ABILITY OF THE TEACHER TO APPLY THE TECHNOLOGIES OF INDIVIDUAL WORK WHEN TEACHING STUDENTS THE LESSONS OF SKILLFUL PAINTING. Евразийский журнал академических исследований, 3(3), 177-181.
4. Ibragimjon o'g'li, A. K. (2023). ZAMONAVIY DIZAYN TENDENSIYALARI. Journal of new century innovations, 21(2), 10-17.